

Turinys

Padėka / 9

Pratarmė / 11

Degalinė vaivorykštės papėdėje / 17

Pirmoji knyga. Pokyčių vėjai

PIRMAS SKYRIUS. Mistinių patirčių sūkuryje / 53

ANTRAS SKYRIUS. Iliuzijų voratinklyje / 74

TREČIAS SKYRIUS. Išsilaisvinimas / 102

Antroji knyga. Kario lavinimas

KETVIRTAS SKYRIUS. Išgaląstas kalavijas / 131

PENKTAS SKYRIUS. Kalnų takas / 189

ŠEŠTAS SKYRIUS. Malonumas anapus proto ribos / 218

Trečioji knyga. Laimė be priežasties

SEPTINTAS SKYRIUS. Paskutinė paieška / 239

AŠTUNTAS SKYRIUS. Vartai atsiveria / 259

EPILOGAS. Vėjo juokas / 276

Pabaigos žodis / 281

Apie autorių / 286

Pratarmė

1966 metų gruodį mano gyvenime nutiko virtinė stebėtinų įvykių. Tuo metu studijavau Berklio universiteto (Kalifornijoje) trečiame kurse. Viskas prasidėjo 3.20 val. nakties, kai prie visą parą dirbančios degalinės susidūriau su Sokratu. (Savo tikrojo vardo taip ir nepasakė, – praminiau jį šiuo senovės graikų išminčiaus vardu po mudviejų pokalbio tą pirmąjį naktį, ir, rodos, tas vardas patiko. Taip ir prigijo.) Ši atsitiktinė pažintis ir nuotyčiai, kuriuos vėliau patyriau, visiškai pakeitė mano gyvenimą.

Reikia pasakyti, kad iki 1966 metų Fortūna man šypsojosi. Užaugau darnioje ir mylinčioje šeimoje, Londone laimėjau šuolių ant batuto pasaulio čempionatą, daug keliavau po Europą, sėkmingai dalyvavau įvairiose varžybose. Gyvenimas teikė apdovanojimus, bet ne nusiramimą ir pasitenkinimą.

Dabar suprantu, kad tam tikra prasme tuos metus tiesiog pramiegojau, o gyvenimas tebuvo sapnas. Tai tęsėsi iki to susitikimo su Sokratu – jis tapo mano bičiuliu ir mokytoju. Iki tol nuoširdžiai maniau, jog geras gyvenimas, išmintis ir turtas man priklauso nuo gimimo ir metams bėgant niekur nedings. Nė į galvą nešovė, kad turėsiu mokytis gyventi, kad egzistuoja tam tikra praktika ir požiūris į pasaulį, kuriuos turėsiu įvaldyti tam, kad prabusčiau paprastam ir laimingam gyvenimui.

Mano klaidas Sokratas atskleidė savo pavyzdžiu. Jis parodė man *savąjį* kelią – taikiojo kario kelią. Nenuilstamai mane erzino ir šaipėsi iš mano tokios rimtos, kupinos problemų ir išgyvenimų kasdienybės, kol išmokau į gyvenimą pažvelgti jo akimis. O šiame žvilgsnyje buvo ir išminties, ir atjautos, ir juoko. Sokratas atkakliai laikėsi savo – dirbo su manimi tol, kol įsitikino, kad supratau, ką reiškia būti kariu.

Mudu leidome ilgas nakties valandas. Klausiausi, ginčijausi, – kad ir kaip ten būtų, juokiausi drauge su juo. Šioje knygoje aprašiau nuotykius, kuriuos iš tiesų patyriau, – ir visgi tai – grožinis kūrinys. Žmogus, mano pramintas Sokratu, iš tiesų buvo. Tik jis sugebėjo taip neįtikėtinai įsismelkti į mano gyvenimą, kad netgi sunku pasakyti, kada pasitraukė į nuošalę, o jo vietą užpildė kiti mokytojai ir kita gyvenimo patirtis. Siekdamas įtaigiau perteikti Sokrato pamokas, kai kuriuos pokalbius parašiau, tam tikrus įvykius išdėsdčiau kita tvarka ir papildžiau palyginimais bei metaforomis.

Gyvenimas nėra asmeninis reikalas. Nutikimų istorijos ir jų pamokymai naudingi tik tada, jei atveriamė ir kitiems. Taigi nusprendžiau pagerbti savo Mokytoją, jo išmintimi ir uždegančiu humoru pasidalydamas su jumis.

Degalinė vaivorykštės papėdėje

„Prasideda naujas gyvenimas!“ – mažčiau išvairuodamas iš kiemo savo senąjį gerąjį plimutą, iki pat stogo prigrūstą įvairiausių mantos. Už nugaros liko mama ir tėtis – mojo man atsisveikindami, o priešakyje laukė koledžas ir pirmieji studijų metai. Jaučiausi stiprus, nepriklausomas. Atrodė – pasaulis po mano kojomis.

Antrindamas iš radijo sklindančioms melodijoms skrieju Los Andželo greitkeliais į šiaurę, kirtau Greipvaino kanjoną, įsukau į 99 plentą ir riedėjau palei žaliuojančius laukus iki pat San Gabrielio kalnų papėdės. Vakarėjant tikru serpantinu nusileidau nuo Ouklando kalvų, ir prieš akis atsivėrė į San Fransisko įlanką grimztanti saulė. Netrukus pasiekiau Berklio universiteto miestelį.

Troškau pradėti naują gyvenimą. Susiradau man skirtą kambarį bendrabutyje, išsikroviau daiktus, pastoviniavau prie lango, gėrėdamasis Aukso vartų tiltu ir San Fransisko žiburiais, o jau po kelių minučių vaikštinėjau Telegrafo aveniu, žvilgčiodamas į parduotuvių vitrinas, mėgaudamasis kvapais, sklindančiais iš kavinukių, ir su malonumu traukiau į krūtinę vėsų Šiaurės Kalifornijos orą. Buvo jau gerokai po vidurnakčio, o aš vis dar basčiausi puikiai sutvarkytais universiteto miestelio keliukais ir negalėjau nurimti.

Kitą rytą, vos papusryčiauš, nužingsniauau į Harmono sporto kompleksą. Buvau numatęs treniruotis šešias dienas per savaitę: tobulintis atlikti jėgos pratimus, šuolius, salto... negailėti prakaito, nes be jo čempionu netampama. Tępraėjus vos kelioms dienoms, jau nardžiau gausybėje naujų pažinčių, rašto darbų, taikydamasis prie pratybų tvarkaraščių.

O tada vienas po kito pasipylė mėnesiai, jie buvo keistai panašūs, lyg švelnaus Kalifornijos klimato metų laikai. Vargais negalais ištvėręs paskaitas lėkdauau į sporto salę – tik ten jaučiausi, kad iš tiesų gyvenu. Kartą bičiulis man pasakė, jog esu apsigimęs akrobatas. Panašiai ir atrodžiau: buvau lieknas, lankstus, sportiškas, trumpai kirptais tamsiais plaukais. Be to, visada žavėjau rizingais triukais, nuo mažų dienų žaisdavau tik tokius žaidimus, kuriuose slypėjo koks nors pavojus. Taigi sporto salė tapo man tiesiog šventa vieta. Joje kasdien atkakliai siekiau tikslų, patirdavau tikrą jaudulį ir nemenką pasitenkinimą.

Per pirmuosius dvejus studijų metus, atstovaudamas Jungtinių Valstijų gimnastikos federacijai, spėjau aplankyti Vokietiją, Prancūziją ir Angliją. Taip pat buvau tapęs šuolių ant batuto pasaulio čempionu – kambario kampe kaupėsi vis nauji apdovanojimai, o mano nuotrauka laikraštyje „Daily Californian“ pasirodydavo taip dažnai, kad žmonės gatvėje ėmė mane pažinti. Mano šlovė augo. Moterys man šypsojosi. Šviesiaplaukė ir baltadantė meilutė Sjuzė vis dažniau pasilikdavo nakvoti mano kambaryje. Net mokslai ėmė geriau sektis! Jaučiausi pasiekęs viršūnę.

Tačiau jau 1966 metų rudenį, t. y. prasidėjus tretiesiems studijų metams, manyje ėmė tvenktis kažkokia sunkiai apibūdinama

tamsa. Tuo metu iš bendrabučio persikėliau į nuomojamą butuką, įrengtą prie nuomotojo namų. Ir būtent tada, nepaisant vis naujų pasiekimų, vis dažniau pasijusdavau nelaimingas ir prislėgtas. Be to, prasidėjo košmarai – kone kasnakt šokdavau iš lovos išpiltas šalto prakaito. Sapnas beveik visada būdavo tas pats.

Einu miesto gatve, iš tamsios miglos vienas po kito išnyra pastatai be langų ir durų.

Gatvės gale pasirodo tamsiu apsiaustu apsigaubęs siluetas – artėja manęs link. Tiesiog juntų nuo jo sklindančią stingdančią grėsmę. Pro gobtuvą baltuoja kaukolė juodomis akiduobėmis. Tuščios akiduobės spokso į mane spengiančioje tyloje, – figūra tiesia ranką ir moja man kaulėtu pirštu, primenančiu bjaurų kablį. Sukausto siaubas.

Bet staiga už šios pabaisos pasirodo žilaplaukis vyras ramiu raukšlių neišvagotu veidu. Jis žengia be garso. Kažkaip jaučiu, kad šis žmogus – vienintelė mano viltis išsigelbėti, nes tik jis pajėgus įveikti Mirtį. Deja, jis manęs nemato, o aš negaliu jo pašaukti.

Mirtis šaiposi iš mano baimės, tik staiga – grįžteli į žilaplaukį, ir dabar jau tas juokiasi iš jos. Priblokštas stebiu šią sceną. Mirtis pasiutiškai metasi žilaplaukio link, siekdama jo, o kitą akimirką netikėtai puola mane. Žilaplaukis griebia ją už apsiausto ir švysteli aukštyn.

Vaiduoklis staiga išnyksta. Vyras, akinamai spindinčiais žilais plaukais, žiūri į mane ir moja, kviesdamas prieiti. Einu jo link – tiesiai į jį ir išnykstu jo kūne. Pažvelgiu į save,

*ogi matau – dabar jau aš pats apsigaubęs juodu apsiaustu.
Keliu rankas maldai: mano plaštakos – sausi balti kaulai.*

Aiktelėdamas iš siaubo atsibusdavau.

Vieną naktį, gruodžio pradžioje, gulėjau lovoje klausydamasis, kaip ties plyšeliu lange sūkuriuodamas stūgauja vėjas. Supratau: užmigti nepavyks, – tad užsitraukiau išblukusius džinsus, užsimečiau marškinėlius ir striukę, apsiaviau sportbačius ir išėjau į naktį. Buvo 3.05 val. po vidurnakčio.

Vaikštinėjau be jokio tikslo, traukdamas į plaučius šaltą, drėgną orą, – žvelgiau į žvaigždėtą dangų, gatvelių tyloje klausiausi kartkartėmis pasigirstančių garsų. Šaltyje greitai praalkau, tad patraukiau į visą parą veikiančią degalinę nusipirkti sausainių ir limonado. Subrukęs rankas į kišenės sparčiai žingsniau pro snaudžiančius universiteto miestelio namus ir netrukus pamačiau ryškias degalinės šviesas. It kokią oazę, išsiskiriančią tarp nakčiai uždarytų kavinių, parduotuvių ir kino teatrų.

Ties posūkiu palei degalinės teritorijoje stovintį garažą vos neužkliuvau už šešėlyje sėdinčio žmogaus, įsitaisiusio ant kėdės, atremtos į degalinės sieną. Iš netikėtumo atšokau. Žmogus buvo su megzta raudona kepure, mūvėjo pilkas velvetines kelnes, baltas kojines ir avėjo japoniškus sandalus. Atrodė, kad jam visai nešalta su plona striuke, nors termometras virš jo galvos rodė vos keturis laipsnius.

Nepakeldamas akių jis tarė stipriu melodingu balsu:

– Atleisk, jei išgąsdinau.

– Nieko tokio, dėdule. Ar turi gazuoto vandens?

– Ne, tik sulčių. Ir nevadink manęs dėdule! – Jis atsigrėžė į mane, šelmiškai nusišypsojo, nusiėmė kepurę, ir aš išvydau spindinčius žilus plaukus. Nusijuokė.

Buvau girdėjęs šį juoką! Kelias sekundes spoksojau, negalėdamas patikėti savo akimis. Žilagalvis iš mano sapno! Tie patys žili plaukai, lygus veidas. Tas pats aukštas ir lieknas penkiasdešimties ar šešiasdešimties metų vyriškis. Jis vėl nusijuokė. Vis dar sumišęs kažkaip pastebėjau duris su užrašu „Biuras“ – stumtelėjau jas. Verdamas šias duris jaučiausi tarsi verčiau jas į kitą tikrovės matmenį. Visiškai sutrikęs susmukau ant senos sofos ir, virpulio apimtas, nepalioviau vaizduotis, kokia sumaištis pro šias duris gali įsiveržti į mano tvarkingą kasdienybę. Vienu metu nenusakomai jaučiau ir baimę, ir keistą jaudulį. Gaivelėjaisi tankiai ir negiliai alsuodamas – stengiausi vėl grįžti į įprastinį pasaulį.

Apsidairiau. Tai, ką pamačiau, labai skyrėsi nuo atsainiai tvarkingos eilinės degalinės aplinkos. Sėdėjau ant sofos, užklotos išblukusia, bet vis dar spalvinga meksikietiška lovatiese. Kairėje nuo manęs, prie įėjimo, lentynėlėje buvo tvarkingai išdėliotos prekės, kurių gali prireikti vairuotojui: žemėlapiai, žiebtuvėliai, akiniai nuo saulės ir kita. Už nedidelio stalo iš tamsaus riešutmedžio stovėjo rusvu audiniu aptrauktas krėslas. Prie durų su užrašu „Tik personalui“ budriai rymojo vandens aparatas. Dar vienos durys vedė į garažą.

Visgi labiausiai mane nustebino patalpos jaukumas. Kone visas grindis dengė geltonas kilimas, tik prie durų buvo paklotas kilimėlis su užrašu „Sveiki atvykę“. Akis džiugino keli spalvingi peizažai ant neseniai išbaltintų sienų. Patalpą užliejusi neryški